

แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์

นายสามารถ กมขุนทด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN : 974-17-3443-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

122201282

17 มี.ค. 2559

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF PARENT AND COMMUNITY PARTNERSHIP FOR
DEVELOPING LEARNERS USING PARTICIPATORY ACTION RESEARCH: A CASE
STUDY OF BANGCHUAD ANUSORN SCHOOL

Mr. Samart Komkunthod

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Research Methodology

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN : 974-17-3443-3

Copyright of Chulalongkorn University

สามารถ ถมขุนทด : แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์. (GUIDELINES FOR DEVELOPMENT
OF PARENT AND COMMUNITY PARTNERSHIP FOR DEVELOPING LEARNERS USING PARTICIPATORY
ACTION RESEARCH: A CASE STUDY OF BANGCHUAD ANUSORN SCHOOL)

อ. ที่ปรึกษา: รศ. ดร. สุชาติ บวรกิติวงศ์, อ. ที่ปรึกษาร่วม: รศ. ดร. อาชัญญา รัตนอุบล, 294 หน้า.

ISBN : 974-17-3443-3

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติ
การแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา
ผู้เรียนของผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ (2) ศึกษาบริบทที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำให้เกิดความเป็น
หุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา
ผู้เรียนของผู้ปกครองและชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยเข้าไปทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครองและชุมชนในฐานะครูคนหนึ่งและใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจึงใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกระตุ้นและส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเกิดความตระหนักและ
เข้ามาร่วมมือกันหาแนวทางพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปกครองและชุมชนให้การยอมรับและ
พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและ
ชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไม่มากนัก โดยผู้ปกครองและชุมชนเป็นฝ่ายรอคอยตอบสนองการร้องขอจากทาง
โรงเรียน

2. บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (1) บริบท
ที่เอื้อประกอบด้วย ผู้บริหารและครูมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารและครูมีความตั้งใจทุ่มเทใน
การทำงานและผลงานทางวิชาการของโรงเรียนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ผู้ปกครองและชุมชนให้การยอมรับและมี
ทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับโรงเรียนและพร้อมที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียน ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการ
ศึกษา ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้เป็นจำนวนมาก รวมถึงสภาพพร้อมด้านเศรษฐกิจและการคมนาคมของชุมชน (2) บริบทที่เป็น
อุปสรรคประกอบด้วย ผู้บริหารและครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและ
ชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารและครูไม่มีเวลาเนื่องจากมีภาระงานมาก ผู้ปกครองและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจรวมทั้ง
ขาดโอกาสในการเข้ามาแสดงบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนและการสนับสนุนที่ไม่ทันท่วงทีของหน่วยงานในชุมชน

3. การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนพบว่าผู้บริหารมี
บทบาทสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จของการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน แนวทางการ
พัฒนาความเป็นหุ้นส่วนควรเริ่มต้นจากการส่งเสริมให้ผู้บริหารเกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน หลังจากนั้นจึงให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนแก่ผู้บริหารและครู
แล้วขยายเครือข่ายลงสู่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองในระดับชั้นเรียนและในระดับชุมชนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความ
เป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่ยั่งยืนได้

ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

สาขาวิชา วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา

ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

458 46481 27 : Major Educational Research Methodology

KEYWORD : Parent and Community Partnership/ Participatory Action Research/ Qualitative Techniques

SAMART KOMKUNTHOD : GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF PARENT AND COMMUNITY PARTNERSHIP FOR DEVELOPING LEARNERS USING PARTICIPATORY ACTION RESEARCH: A CASE STUDY OF BANGCHUAD ANUSORN SCHOOL. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. SUCHADA BOWORNKITIWONG, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. ACHANYA RATTANAUBOL, Ph.D. 294 pp. ISBN: 974-17-3443-3

The purpose of this study were: (1) to study the characteristic of parent and community partnership for developing learners of Bandchuvad Anusorn School (2) to study favorable and unfavorable conditions for establishment of parent and community partnership for developing learners of Bandchuvad Anusorn School and (3) to prepare guidelines for development of parent and community partnership for developing learners of students of Bandchuvad Anusorn School. The researcher has used the qualitative techniques to collect data and, then applied the process of participatory action research to urge all related parties to realize the problem and to jointly provide guidelines for such partnership development. According to the study, it is found that:

1. Parents and the community have their positive attitudes towards cooperation with the school and being prepared for their partnership therein; however, they lacked the knowledge and opportunities to get involved in the working process. Parents and the community are just waiting for requests from the school.

2. About favorable conditions, with regards to the school, it is found that the school administrator had his vision and leadership and was generally accepted by all concerns. Positive thinking of the schoolteachers and administrator brought the mutual trust. With regards to the parents' cooperation and community, they were prepared and had positive attitudes towards co-working with the school and they have accepted the schoolteachers. About unfavorable Conditions, with regards to the school status, it is found that the schoolteachers and administrators were inexperienced in developing the partnership for developing learners and was overloaded with work burdens. Moreover, the school also lacked teachers to coordinate with parents and the community in particular. With regards to the parents and community, it is found that they dared not to express their educational points of view and had some problems relating to limitations of time and knowledge on their educational roles. The community's committee neither played its initiative role nor gave proper recommendations.

3. The guidelines for partnership development should begin by encouraging the school administrators to have positive attitudes towards parents and the community, and by providing them the guidelines for sustainable partnership development.

Department : Educational Research and Psychology
Field of study : Educational Research Methodology
Academic year 2005

Student's signature *Suthe*
Advisor's signature *Suchada*
Co- Advisor's signature *Achanya R.*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา บวรกิตติวงศ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยเหลือ ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจในความเมตตากรุณาและความเป็นแบบอย่างของครูที่ดีเป็นอย่างยิ่ง และท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมก็คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และข้อเสนอแนะด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองด้วยความเคารพอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยเฉพาะคณาจารย์จากภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการ คำแนะนำและกำลังใจด้วยความปรารถนาดีมาโดยตลอด และขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ให้บริการด้วยความมีน้ำใจและเป็นกันเองแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ ท่านอาจารย์เจลิยว อารีย์ คณะครูโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรวมถึงผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตา ความเป็นกันเองและคอยให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด

และสุดท้ายขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อมอญ คุณแม่เจี๊ว คุณวรรณิ กมขุนทด พี่น้องตลอดจนเพื่อน ๆ รุ่นพี่ รุ่นน้องภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและความช่วยเหลือตลอดมาจนผู้วิจัยประสบความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	10
ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	10
ตอนที่ 2 กระบวนทัศน์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	33
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
ตอนที่ 4 การนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้พัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การจัดกระทำและตรวจสอบความตรงของข้อมูล.....	66
ขั้นตอนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	70
การนำเสนอข้อมูล.....	74

บทที่ 4 สภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชนกรณีศึกษา.....	75
สภาพทั่วไปของชุมชนโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์.....	75
สถานที่สำคัญในชุมชน.....	78
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน.....	89
ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์.....	94
บทที่ 5 ความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	99
ตอนที่ 1 สภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	99
ตอนที่ 2 บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	146
ตอนที่ 3 ความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	182
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	206
สรุปผลการวิจัย.....	209
อภิปรายผล.....	220
ข้อเสนอแนะ.....	244
รายการอ้างอิง.....	246
ภาคผนวก.....	258
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	295

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1	เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน..... 24
2	กระบวนการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม..... 53
3	แผนการศึกษาภาคสนาม..... 61
4	ระยะเวลาดำเนินการศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน..... 74
5	การเปรียบเทียบสัดส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองจากการตอบแบบสอบถามครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 91
6	แสดงระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนแยกตามกลุ่มอายุ..... 92
7	แสดงอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนแยกตามกลุ่มอายุ..... 94
8	รายละเอียดเกี่ยวกับบุคลากรโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์..... 96
9	จำนวนนักเรียนโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์แยกตามชั้น..... 97
10	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการทำหน้าที่ของผู้ปกครอง..... 107
11	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง..... 114
12	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมอาสาสมัครของผู้ปกครองและชุมชน..... 121
13	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้านได้อย่างถูกต้อง..... 128
14	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ..... 132
15	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรและบริการจากชุมชน..... 144
16	ทัศนคติของผู้ปกครองต่อความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน..... 158
17	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความพร้อมของผู้ปกครองในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับทางโรงเรียน..... 160

สารบัญญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	ระบบเกี่ยวกับรูปแบบของสภาพแวดล้อม.....	11
2	โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครอบครัวและชุมชน	11
3	กระบวนการทำหน้าที่ผู้ปกครองตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง.....	12
4	โมเดลงานพัฒนาการที่เหมาะสม.....	13
5	กรอบแนวคิดกิจกรรมความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนา ผู้เรียน.....	55
6	ขั้นตอนการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	73
7	แสดงที่ตั้งอำเภอคลองหลวงและตำบลคลองห้า.....	78
8	แผนผังบริเวณของโรงเรียนบางเขนอนุสรณ์.....	98
9	บริบททางด้านโรงเรียนและผู้บริหารที่เื้อต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของ ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	195
10	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและ ชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	198
11	อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของ ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	199